

Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Antropologie Hilaria z Poitiers podle jeho komentáře ke Kázání na hoře

Autor práce: Mgr. Pavel Kaška

Obor studia: Teologie

Posudek vypracoval: Mgr. Lucie Kolářová, Dr.theol.

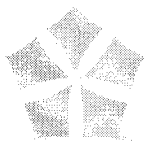
Datum: 4.8.2017

Cílem předložené bakalářské práce je „objasnit Hilariův pohled na člověka na základě vybrané pasáže jeho díla“ (s. 6), přičemž je míněn člověk co do podstaty, morální stránky a vzhledem ke spáse. Přidruženým cílem je pak porovnání Hilariova pojetí člověka s pojetím Řehoře z Nyssy. Tato kombinaci vzbuzuje hned na začátku otázku, zda není takto košatě pojatý cíl příliš ambiciózní pro požadovanou úroveň bakalářské práce.

Autor sám to v úvodu vysvětluje následovně: „Důvodem, který mě k tomuto tématu vede, je podle mého názoru odlišný, i když legitimní pohled na člověka od významného církevního otce vzhledem k dnešní křesťanské antropologii.“ (s. 6) Tato z vícero hledisek poněkud zavádějící formulace možná ponejvíce vysvětluje autorovu motivační zainteresovanost na tématu (zhruba ve smyslu aktualizacího přesahu vzhledem k existenciálním otázkám současného křesťana), míjí se však s věcným zdůvodněním volby zejména druhého cíle. Komparace s dneškem evidentně není a nemá být v práci tematizována, takto však není vůbec jasné, proč v práci, jež se zabývá vybranými teologickými oblastmi ve vybrané pasáži vybraného díla Hilaria z Poitiers, je jedna část věnována porovnání s koncepcí jiného patristického teologa a učence. Z formálních ani obsahových důvodů nepovažuji srovnání Hilaria a Řehoře v daném kontextu za příslušné: jednak z hlediska rozsahu (rozsahem by byla zcela dostačující už samotná explikace Hilariovy antropologie podle jeho komentáře ke Kázání na hoře) a proporčnosti (daná varianta je disproporční a tím pádem ne zcela adekvátně souměřitelná, neboť Řehořovi je logicky věnován mnohem menší prostor), a jednak obsahově, neboť u Řehoře se jedná o soustavné antropologické pojednání, zatímco u Hilaria nikoli (na což upozorňuje sám Kaška v pozn. 367). Pro Hilaria deklaruje Kaška navíc východisko v primárním textu, zatímco Řehoř má být postaven výlučně na sekundárních zdrojích, což s sebou nutně nese další rozdíl co do hloubky porozumění textu a vzhledu do problematiky.

Ve vlastní tematické části Kaška nejprve stručně představuje život a dílo Hilaria z Poitiers a zasazuje do souvislosti jeho komentář na Matoušovo evangelium (kap. 2.1 – 2.3). Tyto samy o sobě bezproblémové podkapitoly jsou naprosto identické s odpovídající částí první Kaškovy bakalářské práce (s názvem „Kázání na hoře v podání Hilaria z Poitiers“), neúspěšně obhájené v červnu letošního roku. Zcela identická je i podkapitola 2.4, věnovaná Hilariově literární a exegetické metodě použité v jeho díle, obsahově relevantní, pro kterou ovšem (spolu s podkapitolou 2.5, která v nové verzi již zařazena není) oponent první bakalářské práce vznesl námitku ohledně nepřiznané nepůvodnosti teologické analýzy, předkládané autorem jako vlastní. Zohlednil autor tuto námitku, když příslušnou část textu přebíral do nové verze bakalářské práce? Jak?

Hlavní část bakalářské práce (kap. 3) se týká Hilariovy antropologické reflexe na základě vybrané pasáže. V první podkapitole Kaška analyzuje morální aspekty člověka jako je například vůle, žádostivost nebo ctnosti. Ve druhé podkapitole rozebírá aspekty týkající se spásy člověka, ve třetí podkapitole explicitní

antropologické aspekty (spojené s problematikou duše a těla) a v poslední podkapitole přináší již zmiňovanou komparaci Hilaria a Řehoře z Nyssy. Odhlédnuto od koncepčních otázek s ní spojených (viz výše), celkově považují tuto hlavní kapitolu co do obsahu za nosnou a zdařilou. Při hodnocení je třeba zohlednit jako pozitivní, že autor předložené bakalářské práce pracuje vesměs s cizojazyčnými zdroji a zpracovává látku, k níž nebyla do českého jazyka zatím přeložena žádná primární literatura. Oceňují jeho práci s latinským jazykem, přičemž posuzování kvality překladů není předmětem tohoto oponentského posudku – překlady, na rozdíl od první verze bakalářské práce, zde nejsou primárním cílem a plní funkci pracovních překladů ve službě teologického rozboru.

Avšak zdá se, že i v této nově zpracované části bakalářské práce máme co do činění s totožným problémem zacházení se zdroji, jak bylo již zásadním předmětem kritiky ze strany oponenta původní bakalářské práce. Kaška se ve třetí kapitole téměř výhradně odvolává na text samotného Hilaria („s přihlédnutím k Ladariově španělskému překladu v obtížných místech“, jak avizuje v úvodu, s. 7) s tím, že se sám pokouší o interpretaci. To je jistě nejen možné, nýbrž ve své tvůrčí dimenzi oceněníhodné, pomínil-li fakt, že ve smyslu metodické příručky se od bakalářské práce hlubší analýza a tvůrčí syntéza nad rámec fundamentálního zpracování tématu primárně neočekává (MP, s. 15). Vystávají však další otázky. Jsou strany 16–39 ryze vlastní autorovou interpretací, kde on pouze na základě svých znalostí plynule rozebírá Hilariův text ve sledovaném záměru, včetně nastolení celkové struktury a konkrétního obsahu, aniž by čerpal kontextuální znalosti ze sekundární literatury? Jak to, že v hlavní a nejobsažnější části bakalářské práce jsou odkazy na sekundární literaturu tak sporadické? Je snad tato práce miniaturou magisterské práce či aspiruje snad na kvalitu dizertační práce, která mírou vhledu, znalostí a porozumění dalece předčí principiálně kompilační charakter (míněno konstruktivně) bakalářské práce? Pro oponenta by takové zjištění nemohlo nebýt zdrojem radosti nad talentem, erudicí, sečtělostí a vyzrálostí adepta bakalářského kvalifikačního stupně. Jak již patrně, pozornější četba tuto radost kalí. Rozpaky nebudí samotný obsah, ale samozřejmost, s níž jsou předkládány výsledky pracovního bádání jiných, jako by šlo o vlastní Kaškovy objevy. Uvedme několik příkladů:

Například věty, u nichž jsou umístěny odkazy 221 a 222, vzbuzují zvědavost: odkud se autor dané informace dozvěděl? To se však nedozvíme. U odkazů 347 a 351 se autor dodatkově odvolává na Ladariu nebo se vůči němu vymezuje, avšak nepřiznává ho jako zdroj, z něhož by čerpal konkrétní myšlenky o pojetí těla u Hilaria – přičemž je evidentní, že Ladaria se věnuje témuž. U odkazu 335 se píše, že příslušná myšlenka naráží zřejmě na myšlenku Cypriána – je Kaška takový znalec díla *De dominica oratione*, nebo analogii převzal? K pozn. 346: skutečně zná autor tak dobře dílo *Tractatus Psalmorum*, aby mohl porovnat, že až v něm má Hilarius plně rozvinutou reflexi emocí a rozumu? Zná Kaška dílo Jana Damašského *Expositio fidei orthodoxae* (pozn. 350)? Má načteného Aristotela v originále (pozn. 378) nebo Ireneje z Lyonu (pozn. 247) nebo Tertulliana (pozn. 256)? Není zapotřebí vyčerpávajícího výčtu. Porovnáme-li ilustrativně například podkapitolu 3.2.2 („Návaznost Hilariovy soteriologie“), v níž Kaška mluví o postavách, které inpirovaly Hilariovu soteriologii i antropologii, s příslušnými částmi Jánovy dizertace, na kterou se Kaška občas odvolává, zjistíme, že se nacházíme u zdroje (resp. jednoho ze zdrojů). Pro jistotu opakují, že problém ani v nejmenším nespočívá v tom, že Kaška z tohoto kompetentního zdroje čerpá, nýbrž v tom, že jej nedostatečně přiznává, zatímco zároveň přece díky němu v dané části „ví“, co má být obsahem jeho analýzy a interpretace. Mezi stranami 29–31 dané podkapitoly se nachází 21 odkazů, z toho 3 na Jána a zbytek buď přímo na Hilariův komentář, nebo na latinská díla Ireneje a Tertulliana. To logicky budí dojem samostatné autorovy práce s odkazovanými zdroji a pouze podpůrného přihlídnutí k Jánově výkladu, přičemž opak je pravdou: uvedené odkazy jsou vesměs závislé na Jánově textu (např. Kaškův odkaz č. 247 na Irenejevo dílo *Adversus haereses* III, 11 odpovídá Jánovu odkazu č. 274 a 275; odkaz č. 248 Jánovu odkazu 279; Kaškův odkaz č. 260 na Tertullianovy vznešené přívlastky těla z díla *De*

ressurrectione carnis odpovídá Jánově odkazu č. 325, atd.). V daném kontextu se nabízí domněnka, že rovněž odkazy na Bibli (z nichž autor dělal z nich samostatné poznámky pod čarou) jsou převzaté.

Souhrnně lze říci, že se jedná o závažné věcné pochybení, na něž nejenže byl Kaška upozorněn v oponentském posudku dr. Mackerleho, ale které bylo zřejmě tím hlavním důvodem, proč první bakalářská práce nebyla úspěšně obhájena. Totožné pochybení působí v takovém kontextu podivně a omluvou zde stěží může být nějaký druh nevědomosti či naivity. Přesto se nedomnívám, že se ze strany autora bakalářské práce jedná o „tvrdé“ plagiátorství. Navzdory očividnému a nezpochybnitelnému přejímání cizích myšlenkových pochodů, konkrétních myšlenek, úsudků, závěrů i citací, včetně konkrétních odkazů na ně, Kaška totiž v příslušné části v již zmiňovaných třech odkazech na sekundární literaturu uvádí zdroj i rozsah stran, z nichž v dané části skutečně čerpal (odkazy 245, 255 a 263), což by v případě záměrného a cíleného plagiátorství pravděpodobně neudělal. Podobně se lze zřejmě v celé práci dobrat odkazů na skutečné zdroje. Je však evidentní, že takový postup při psaní bakalářské práce (eticky) regulérní není. Vzhledem k výše řečenému a s ohledem na předpoklad, že se nejedná o cílenou snahu klamat, nýbrž zřejmě o principiální nepochopení, prosím autora bakalářské práce, aby se při obhajobě k věci relevantně vyjádřil.

Po formální stránce není předložená práce bez chyb: autor nedodrží důsledné rozlišení mezi odkazem na přímý citát a parafrází. Někdy uvádí parafráze správně (pomocí „Srv.“), často však jako by se jednalo o přímý citát (např. 245, 326, 327, 355, 380 aj.). Nacházíme i další formální nedotaženosti (související s nedostatečným obsahovým rozlišováním při přejímání výsledků cizí duševní práce – viz výše): např. pokud údaj o konkrétním odkazu na dílo Řehoře z Nyssy pochází od Karfíkové, jak předpokládám a jak je nepřímým příznakem tím, že je na Karfíkovou vzápětí odkázáno jakoby na „druhý“ zdroj, měl by být odkaz formálně upraven tak, aby bylo skutečně patrné, kdo je skutečným autorem odkazu na primární zdroj (např. 383, 389, 392, 394 aj.). Po stránce gramatické nacházíme zejména interpunkční pochybení. Některé vazby a tvary nejsou použity zcela adekvátně, nikoli však z důvodů jazykových, nýbrž spíše logických, věcných apod. (např. ve větě „Řehoř věnuje antropologii celý spis, a proto se dostává také do složitých otázek, které někdy obtížně až kostrbatě řeší, například rozdíl lidské a božské přirozenosti“ (s. 45n.) není důsledkový poměr použit vhodně, protože Řehoř se nedostává do složitých otázek proto, že sepsuje o antropologii celý spis a musí tím pádem chtít nechtít na ty složité otázky narazit...; ta „kostrbatost“ není dána až tak tím, že by se Řehoř dostal do složitých otázek, nýbrž nejspíše tím, že je silně ovlivněn platónským dědictvím a jeho dualistickým antropologickým pojetím, které s sebou tuto „kostrbatost“ nese..., atp.). V textu někdy narážíme také na rozpory: „Hilarius tedy v zásadě neupřednostňuje ani duši, ani tělo“ (s. 37) a „Jak je patrné z Hilariovy soteriologie, je pro něj zásadní tělo“ (s. 38). Stylisticky je však celková úroveň práce dobrá.

Přes veškerou kritiku představuje předložená bakalářská práce odvážný počín, protože se zabývá nelehkým tématem, které je v naší jazykové oblasti nedostatečně zmapované a ozdrojované. Student prokazuje, že je ochoten a schopen se orientovat v patristickém teologickém diskurzu a s porozuměním pracovat s původními texty, potažmo s cizojazyčnou literaturou. V tom spatřuji nespornou kvalitu této práce a i při zásadních pochybeních ji tudíž doporučuji k obhajobě. Konečné rozhodnutí o výsledku bude v návaznosti na ústní obhajobu autora záležitostí celé komise.

Lucie Kolářová